

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Ochrona przyrody i krajobrazu

Warszawa 2013

Skutecznie i efektywnie wspieramy działania na rzecz środowiska.

NFOŚiGW – lider systemu finansowania ochrony środowiska i gospodarki wodnej nastawiony na EFEKT.

Poprawa stanu środowiska i zrównoważone gospodarowanie jego zasobami przez stabilne, skuteczne i efektywne wspieranie przedsięwzięć i inicjatyw służących środowisku.

Ochrona przyrody i krajobrazu

Finansowanie ochrony przyrody to przede wszystkim wsparcie działań związanych z ochroną roślin, zwierząt oraz ich siedlisk. To także pomoc w utrzymaniu i rewitalizacji szczególnie cennych obszarów chronionych, zwłaszcza parków narodowych i obszarów NATURA 2000. NFOŚiGW prowadzi zarówno własne programy finansowe, dofinansowuje projekty realizowane w ramach programów Unii Europejskiej, ale też od 2008 roku, z dużym powodzeniem pełni rolę Krajowego Punktu Kontaktowego dla unijnego Instrumentu Finansowego LIFE+.

Celem dofinansowania przez Narodowy Fundusz przedsięwzięć z zakresu ochrony przyrody i krajobrazu jest zatrzymanie procesu utraty różnorodności biologicznej i krajobrazowej oraz odtworzenie i wzbogacenie najcenniejszych zasobów środowiska przyrodniczego, w szczególności:

- ochrona przyrody i ograniczenie zagrożeń dla zachowania różnorodności biologicznej i krajobrazowej na obszarach parków narodowych, międzynarodowych rezerwatów biosfery MAB¹ i obszarów chronionych na podstawie Konwencji Ramsarskiej;
- ochrona siedlisk i gatunków w ramach obszarów Natura 2000;
- powstrzymanie spadku liczebności i odbudowa populacji zagrożonych gatunków zwierząt roślin i grzybów;
- ochrona konserwatorska zabytkowych parków i ogrodów.

Podstawowym wyznacznikiem kierunków finansowania przedsięwzięć w zakresie ochrony przyrody i krajobrazu jest realizacja zobowiązań wynikających z Konwencji o różnorodności biologicznej (przyjętej w 1992 r. podczas tzw. Szczytu Ziemi w Rio de Janeiro), w szczególności osiągnięcie europejskiego celu 2020 – „Powstrzymanie utraty różnorodności biologicznej i degradacji funkcji ekosystemu w UE do 2020 r. oraz przywrócenie ich w możliwie największym stopniu”. Wybrany kierunek wspierać będzie działanie 1.3. w Strategii Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko (BEiŚ): „Zachowanie bogactwa różnorodności biologicznej, w tym wielofunkcyjna gospodarka leśna”.

Realizacji tego kierunku działań, oprócz wkładu finansowego NFOŚiGW, służą również środki na rzecz różnorodności biologicznej dostępne w ramach m.in. Instrumentu Finansowego LIFE+, Norweskiego Mechanizmu Finansowego i Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego. Współfinansowanie NFOŚiGW przyczynia się do większego wykorzystania przez Polskę tych środków, jak również środków dostępnych w ramach V osi priorytetowej Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko: Ochrona przyrody i kształtowanie postaw ekologicznych.

Umowy zawarte w 2012 r. w dziedzinie ochrony przyrody i krajobrazu wg form finansowania

Wyszczególnienie	Liczba umów	Kwota umów (tys. zł)	Wartość kosztorysowa przedsięwzięć (tys. zł)	Udział środków Narodowego Funduszu (%)
Pożyczki	2	136	3 198	4,2
Dotacje na finansowanie lub dofinansowanie kosztów realizacji inwestycji i zakupów inwestycyjnych	9	6 093	6 605	92,2
Dotacje na realizację zadań bieżących	38	13 387	15 079	88,8
Dotacje mieszane	4	2 369	2 765	85,7
Dotacje na finansowanie lub dofinansowanie kosztów realizacji inwestycji i zakupów inwestycyjnych	4	1 707	2 765	61,7
Dotacje na realizację zadań bieżących	4	662		23,9
Środki przekazane do budżetu państwa na dofinansowanie zadań państwowych jednostek budżetowych	9	5 197	5 246	99,1
Razem	62	27 181	32 894	82,6

¹ Program UNESCO – MAB (ang. Man and the Biosphere, pol. Człowiek i biosfera).

Głównymi beneficjentami są:

- Parki narodowe;
- Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska i regionalne dyrekcje ochrony środowiska;
- Jednostki organizacyjne PGL Lasy Państwowe;
- Jednostki samorządu terytorialnego, w tym parki krajobrazowe i ich zespoły;
- Organizacje pozarządowe;
- Uczelnie wyższe.

Formy dofinansowania:

- Dotacje;
- Pożyczki, w tym pożyczki przeznaczone na zachowanie płynności finansowej przedsięwzięć współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej;
- Przekazanie środków na realizację zadań państwowych jednostek budżetowych.

Instrument Finansowy LIFE+

Od 2008 roku NFOŚiGW odpowiada za wdrażanie Instrumentu Finansowego LIFE+ w Polsce. LIFE+ jest jedynym instrumentem finansowym Unii Europejskiej koncentrującym się wyłącznie na współfinansowaniu projektów w dziedzinie ochrony środowiska. Jego głównym celem jest wspieranie procesu wdrażania wspólnotowego prawa ochrony środowiska, realizacja polityki ochrony środowiska oraz identyfikacja i promocja nowych rozwiązań dla problemów dotyczących ochrony środowiska. Instrument LIFE (od 2007 r. – LIFE+) ustanowiony przez Komisję Europejską w 1992 r. w dużej mierze służy ochronie przyrody poprzez finansowanie wdrażania sieci NATURA 2000 w krajach członkowskich UE. Odzwierciedleniem tego celu jest zastrzeżenie, że w ramach każdego naboru wniosków co najmniej 50% dotacji KE przeznaczone ma być na ochronę przyrody.

Rok 2012 jest piątym rokiem wdrażania LIFE+ w Polsce przez NFOŚiGW, którą to funkcję NFOŚiGW sprawuje poprzez promocję instrumentu, wsparcie merytoryczne wnioskodawców w przygotowaniu aplikacji do KE oraz na etapie wdrażania projektów, a także poprzez ofertę współfinansowania polskich projektów LIFE+.

Obecnie w Komisji Europejskiej wypracowywane są dokumenty dotyczące kontynuatora Instrumentu Finansowego LIFE+ w perspektywie finansowej na lata 2014-2020. NFOŚiGW planuje kontynuować w tym okresie swoje zaangażowanie we wdrażanie LIFE+.

Komponenty tematyczne

Program LIFE+ podzielony jest na trzy komponenty tematyczne:

- **Komponent I LIFE+ Przyroda i różnorodność biologiczna**
- Komponent II LIFE+ Polityka i zarządzanie w zakresie środowiska
- Komponent III LIFE+ Informacja i komunikacja

Beneficjentami mogą być:

- Organy publiczne;
- Prywatne organizacje handlowe;
- Prywatne organizacje niehandlowe (w tym organizacje pozarządowe).

Głównym warunkiem uzyskania wsparcia ze środków NFOŚiGW jest podpisanie umowy o dofinansowanie przedsięwzięcia z Komisją Europejską.

Formy dofinansowania:

- Dotacje

W 2012 r. NFOŚiGW zawarł 7 umów dotacji na współfinansowanie projektów I komponentu LIFE+ ze środków NFOŚiGW na kwotę ok. 42,9 mln zł (wartość kosztorysowa przedsięwzięć wynosi ponad 97 mln zł).

Współfinansowanie projektów V priorytetu PO liŚ ze środków NFOŚiGW

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej dofinansowuje przedsięwzięcia realizowane w ramach V Priorytetu PO liŚ „Ochrona przyrody i kształtowanie postaw ekologicznych” we współpracy z Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych. Projekty realizowane w ramach V priorytetu PO liŚ mogą być dofinansowywane ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w wysokości do 85% wydatków kwalifikowanych. Program priorytetowy NFOŚiGW przewiduje maksymalny

poziom współfinansowania ze środków Narodowego Funduszu do 15% wydatków kwalifikowanych całego projektu.

Głównym celem V osi priorytetowej jest ograniczenie degradacji środowiska naturalnego oraz strat jego zasobów i zmniejszania różnorodności biologicznej. W ramach V priorytetu PO LIŚ realizowane są projekty obejmujące m.in:

- ochronę siedlisk przyrodniczych (ekosystemów) na obszarach chronionych oraz zachowanie różnorodności gatunkowej;
- zwiększanie drożności korytarzy ekologicznych;
- opracowywanie planów ochrony;
- kształtowanie postaw społecznych sprzyjających ochronie środowiska, w tym różnorodności biologicznej.

W 2012 r. NFOŚiGW zawarł 11 umów dotacji na współfinansowanie projektów V priorytetu PO LIŚ na kwotę ok. 2,6 mln zł (wartość kosztorysowa przedsięwzięć wynosi prawie 20 mln zł).

Efektom realizowanych działań jest zapewnienie ochrony najważniejszych obszarów przyrodniczych Polski w kontekście rozwoju gospodarczego oraz rozwoju infrastruktury technicznej kraju oraz

zwiększenie świadomości ekologicznej społeczeństwa, w szczególności odnośnie obszarów chronionych.

Leśnictwo

Lasy to naturalne środowisko dla wielkiej liczby gatunków roślin i zwierząt. Warunkują one ich przetrwanie i rozwój, wpływają na atmosferę Ziemi i klimat, regulują obieg wody w środowisku, chronią gleby przed erozją, jednocześnie dostarczając drewna. Ponadto lasy stwarzają warunki dla rekreacji oraz uprawiania turystyki. Celem działań jest ochrona i zachowanie lasu i jego wartości, jako najważniejszego składnika równowagi ekologicznej biosfery.

W zakresie leśnictwa w 2012 r. dofinansowywane były głównie przedsięwzięcia dotyczące:

- zwiększenia odporności biologicznej i rewitalizacji lasów poprzez ich przebudowę na terenach pokłeskowych oraz szczególnie zagrożonych wystąpieniem szkód;
- ochrony ekosystemów leśnych przed szkodami powodowanymi przez czynniki biotyczne i abiotyczne.

Efekty ekologiczne i rzeczowe z umów zawartych i zakończonych w 2012 r. w dziedzinie ochrony przyrody i krajobrazu oraz leśnictwa

Poz.	Efekt ekologiczny/rzeczowy	Jednostka miary	Wielkość efektu	
			z umów zawartych	z umów zakończonych
1.	Ochrona ekosystemów	szt.*	44	30
2.	Ochrona gatunkowa	szt.*	42	120
3.	Ochrona i przywracanie różnorodności biologicznej ekosystemów leśnych	szt.*	1	5
4.	Ochrona zabytkowych założeń parkowych i pałacowo-ogrodowych	szt.*	8	1
5.	Ograniczenie skutków antropopresji na obszarach przyrodniczo cennych	szt.*	19	18
6.	Liczba projektów realizowanych na obszarach NATURA 2000	szt.*	26	51
7.	Przeciwdziałanie i zwalczanie zagrożeń ekosystemów leśnych	szt.*	–	15
8.	Powierzchnia, na której wykonano zabiegi powstrzymujące sukcesję roślin drzewiastych (wykasanie, odkrzaczanie)	ha	1 512	776
9.	Powierzchnia, na której wykonano odnowienia	ha	–	1 548
10.	Powierzchnia, na której wykonano zabiegi zwalczania gradacji owadów	ha	–	17 314
11.	Powierzchnia wykupionych gruntów	ha	716	53
12.	Powierzchnia, na której wykonano prace pielęgnacyjne (ekosystemy leśne)	ha	1 213	569
13.	Powierzchnia, na której wykonano prace pielęgnacyjne (przebudowa drzewostanów)	ha	–	1 647

* liczba przedsięwzięć realizujących ten efekt

Główni beneficjenci:

- Jednostki organizacyjne PGL Lasy Państwowe
- Uczelnie wyższe posiadające w swojej strukturze leśne zakłady doświadczalne

Formy dofinansowania:

- Dotacje
- Pożyczki

Plany i cele do realizacji wg Strategii Działania na 2013-2016

Polska posiada 23 parki narodowe obejmujące swoim zasięgiem 1% powierzchni kraju (8 z nich to Światowe Rezerwy Biosfery, 7 należy do Konwencji Ramsarskiej). O wartości naszej przyrody na tle pozostałych krajów UE świadczy również objęcie ochroną w ramach europejskiej sieci Natura 2000 – 144 obszarów specjalnej ochrony ptaków oraz 823 obszarów ochrony siedlisk, obejmujących łącznie ponad 20% powierzchni Polski. Z przeprowadzonych ocen wynika, iż stan ochrony większości gatunków i siedlisk przyrodniczych zagrożonych w skali europejskiej określany jest jako niezadowalający. Fakt występowania na terenie kraju wielu rzadkich gatunków fauny i flory nakłada na Polskę szczególną odpowiedzialność za ochronę dziedzictwa przyrodniczego zwłaszcza, gdy stan ochrony jest zły lub gwałtownie się pogarsza. Integralnym elementem środowiska przyrodniczego są lasy, które w Polsce zajmują 9,1 mln ha (ok. 29% powierzchni Polski).

Ochrona różnorodności biologicznej i funkcji ekosystemów jest jednym z 4 priorytetów Strategii działania NFOŚiGW w perspektywie 2013-2016. Podstawowym celem priorytetu jest:

- zahamowanie spadku różnorodności biologicznej;
- zapewnienie właściwego stanu ochrony dla możliwie dużej liczby gatunków oraz siedlisk przyrodniczych zgodnie z Polityką Ekologiczną Państwa.

Ochrona przyrody i krajobrazu

Działania w zakresie ochrony przyrody i krajobrazu będą uzupełnieniem inicjatyw podjętych w innych programach NFOŚiGW, których celem jest bezpośrednia likwidacja zagrożeń dla środowiska powstałych w wyniku emisji zanieczyszczeń do powietrza, wody

i gleby oraz procesów urbanizacyjnych, a także eksploatacji surowców naturalnych.

Dofinansowanie będzie obejmowało m.in.:

- kompleksową ocenę stanu środowiska wspartą działaniami mającymi na celu wycenę jego funkcji ekosystemowych;
- wzmocnienie instrumentów zarządzania obszarami chronionymi poprzez opracowanie planów zadań ochronnych, planów ochrony oraz programów/strategii ochrony dla najcenniejszych gatunków (oraz innych dokumentów planistycznych w zakresie ochrony przyrody);
- ochronę in-situ i ex-situ siedlisk i gatunków chronionych oraz gatunków zagrożonych wyginięciem;
- ograniczenie i eliminację rozprzestrzeniania inwazyjnych gatunków obcych;
- zarządzanie gatunkami konfliktowymi, przeciwdziałanie fragmentacji przestrzeni przyrodniczej i rozwój zielonej infrastruktury;
- realizację monitoringu i oceny efektów wcześniej wykonanych prac;
- wsparcie adaptacji do zmian klimatu w zakresie ochrony przyrody, wsparcie działań przeciwdziałających skutkom zmian klimatu w środowisku przyrodniczym oraz likwidację skutków zjawisk kłęskowych.

Ochrona i zrównoważony rozwój lasów

Zrównoważona wielofunkcyjna gospodarka leśna przyczyni się do zapobiegania zmianom klimatycznym oraz łagodzeniu ich skutków, wymieraniu gatunków i zachowaniu zasobów naturalnych. Podstawowe kierunki działań to:

- zwiększenie lesistości kraju poprzez zalesianie gruntów porolnych;
- rewitalizacja lasów poprzez ich przebudowę na terenach pokłeskowych;
- ochrona ekosystemów leśnych przed szkodami powodowanymi przez czynniki biotyczne i abiotyczne;
- przeciwdziałanie degradacji wilgotnych i bagiennych siedlisk leśnych.

Zapraszamy na naszą stronę internetową www.nfosigw.gov.pl, a także do naszej siedziby w Warszawie.
Jesteśmy do Państwa dyspozycji.

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
02-673 Warszawa, ul. Konstruktorska 3a
tel. (+48 22) 45 90 100, 370
e-mail: fundusz@nfosigw.gov.pl

Wydrukowano na papierze ekologicznym